

Fred B. Craddock

Propovijedanje. Umijeće navještaja riječi danas,
Kršćanska sadašnjost, 2009., 246 str.

Čak i od dobronamjernih i angažiranih vjernika sve se češće čuje kritika na račun loših svećeničkih propovijedi. Jedni su se odavno prestali ozbiljno pripremati za nedjeljnu homiliju, drugi to čine u 'zadnji čas'. Neki opet pretvaraju oltar u političke govore i obračune s neistomišljenicima, drugi ne mogu a da cijelo vrijeme ne moraliziraju, to jest 'popuju' dok slušatelje ne zaboli glava od mnogih 'treba se', 'mora se', 'ne smije se', 'grijeh je' i sličnih izraza. Često sve to skupa tako loše zvuči da, kako se izrazio neki vjernik, 'nema se što kući ponijeti' nakon mise. Homilija ne sadrži ni jednu dobru misao, neku ideju, duhovni poticaj. Samo mnoštvo praznih riječi koje ne dodiruju srce slušatelja. Doduše, postoje svećenici koji se zbiljski trude pripremiti nedjeljnu homiliju, ali je opći dojam ipak porazan kada se slušaju komentari vjernika na račun svećeničkih propovijedi.

Stoga je dobro i korisno svim svećenicima, đakonima, bogoslovima, katehetama uzeti u ruke knjigu Freda B. Craddock, *Propovijedanje. Umijeće navještaja riječi danas*. Autor ovoga priručnika iz homiletike jedan je od najpoznatijih američkih protestantskih teologa, profesor homiletike i Novog zavjeta na sveučilištu Emory u Atlanti. Homiletika je teološka grana koja daje teoretske i praktične naputke o kršćanskom propovijedanju i njegovoj povijesti. Na našim prostorima već duži niz godina osjeća se nedostatak ovakve literature.

Ovaj homiletički priručnik uvodi nas u usvajanje osnovnih pretpostavki da bi propovijedanje postalo dobra homilija, to jest tumačenje biblijskog teksta pročitanog u bogoslužju. U tri dijela – *Propovijedati: što znači?*, *Propovijedati: imati što*

reći i Propovijedanje: ne općenit govor, nego homilija – čitatelj se susreće s jasno izrečenim problemima u propovjedničkoj praksi i detaljnim opisom pripreme homilije u svim njezinim fazama.

U uvodnom dijelu pokušava definirati pojam propovijedanja i razloge koji su ga ponukali da napiše ovu knjigu. Pritom definira pravila koja će govor učiniti plodnim. Polazi se od toga da je propovijedanje “istodobno pripovijedanje i poziv”, “osobno i zajedničarsko”. (str.17-18) Težište propovijedanja je “sjecište Pisma, tradicije, propovjednikova iskustva, potreba slušateljstva i uvjeta našega suvremenoga svijeta”. (str.19) Posebno razmatra ulogu propovjednika (od propovjednika se očekuje da bude čovjek vjere, zanosa, autoriteta i milosti), slušatelja (onaj tko propovijeda ne treba podcijeniti ili zanemariti onoga koji sluša jer homilija pruža slušateljima građu za razmišljanje i za odluku), Pisma (propovijedanje čini Pisma živom riječju za zajednicu) i Duha Svetoga (vjerovati u Duha ne znači prepoloviti vlastitu zadaću. Božje djelovanje u svijetu nimalo ne umanjuje našu obvezu.) (str. 22-32).

Posebno poglavlje posvećuje homiliji i njezinu kontekstu. Pod tim misli na povijesni, pastoralni, liturgijski i teološki kontekst. (str. 32-54) Tako, primjerice, teološki kontekst čuva propovjednika od antiintelektualizma, pomaže mu da izbjegne banalnosti, donosi popis ozbiljnih tema o kojima valja propovijedati kao što su: stvaranje, zlo, milost, opraštanje, patnja, ljubav prema zemlji i stvorenjima, pravda, pomirenje i sl.

O samoj *teologiji propovijedanja* kaže: propovijedanje je onaj čin koji Božju objavu čini prisutnom ovdje i sada. Ta Riječ dolazi iz šutnje, ali je ta Riječ i ona koja se više s krovova. Baš to “vikanje s krovova” uzima paradigmatički (str. 68-71): time se naglašava važnost i hitnost poruke koju naviještamo, njezino javno obilježje, dužnost naviještanja, glas koji razotkriva zlo i ustaje u obranu čovjekova života. “Ne treba zaboraviti da postoje dvije vrste propovijedi koje je teško slušati: one loše i one dobre”. (str. 70)

Drugi dio: *Propovijedati: imati što reći* donosi sljedeće naslove: Trajna izobrazba, Slušatelji, Tekst, te Između teksta i slušatelja.

Trajna *izobrazba* propovjednika pitanje je temeljne poslušnosti vlastitom poslanju. U tu svrhu daje mnoštvo korisnih

savjeta za radni ritam, korištenje vremena, naviku stalnog čitanja i sl. "Očito je: prva stvar koja se žrtvuje zbog pretrpanosti obvezama i aktivnostima jest vrijeme za razmatranje. Rezultat je da ćemo imati više inteligentnih nego mudrih propovijedi." (107)

Ništa manje nije važno upoznavati kontekst *slušaatelja* (osobni, obiteljski, društveni, politički, ekonomski) pa tu autor donosi čitav niz metoda kako bi se sam tekst mogao ostvariti, odnosno biti usvojen.

Autor ističe važnost poznavanja zajednice. Nijedna zajednica nije homogena. Neki vjernici imaju potpuno nekritičko stajalište o svim temama kršćanske vjere. Homilija koja se usuđuje postavljati pitanja, pobudit će jak osjećaj nelagode. Drugi župljani, naprotiv, pokušavaju osobno iskusiti što to znači vjerovati te će se pokazati vrlo pozornima prema svemu onome što biva rečeno u katehezama ili homilijama; postoje, zatim, i oni vjernici koji se žele samo osloboditi tereta starih vjerovanja jer su zapreka suvremenijem načinu življenja ili oni koji olako shvaćaju činjenicu vjerovanja: nisu se nikada brinuli oko traženja sinteze između vjere i života. Definirati slušatelje kao zajednicu znači potruditi se identificirati župu. (str. 99). Autor zgodno zapaža: "Kada vas župljani zamole za fotokopiju homilije ili misli koju ste izrekli na sprovodu ili njihovu vjenčanju, to nije zato što je bila osobito sjajna ili bolja od vaših uobičajenih homilija, nego zato što je za njih u toj prilici bila 'izvršna': bila je to upravo ono što je trebalo reći" (str.101).

Neki propovjednici se skrivaju iza biblijskog i uopće ne izlaze iz njega zato da preuzmu odgovornost za ono što govore u svojoj propovjedi. O tome kaže: "Svi govore kako je važno ući u tekst; naprotiv, malo je onih koji govore koliko je važno i izići iz njega na svjestan i odgovoran način. Naučiti izaći iz teksta bitno je ne samo zato da se možemo vratiti u sadašnjost kako bi naša homilija bila prikladna i doprla do slušaatelja nego i zato što se propovjednik uistinu osjeća vlasnikom homilije koja je proizašla iz njegova interpretacijskog rada. U protivnom, pronaći ćete propovjednike koji propovijedaju pod lažnim imenom i još se k tome prave poniznim jer propovijed koju pruža nije ništa drugo doli 'ono što Amos, Ilija, Ivan, Pavao ili Isus govore nama danas'" (str.133).

Pod naslovom *Između teksta i slušaatelja* govori o sagledavanju kroz hermeneutički postupak, linearno i akritičko, alegorijsko,

tipološko, tematsko tumačenje teksta, ali i tumačenje pomoću prijevoda. Metode za tumačenje Pisma pomažu nam nadvladati distanciju koja postoji između teksta i slušatelja.

Treći, odnosno zadnji dio knjige nosi pomalo didaktični naslov *Propovijedanje: ne općenit govor, nego homilija*. Sami podnaslovi dovoljno govore za sebe. Pod poglavljem "Osobine homilije", autor postavlja temeljno pitanje: Kakve osobine mora imati poruka da bude vjerna evanđelju, zajednici, liturgijskom okruženju i načelima zdrave teorije komunikacije?

Evo tih osobina: Jedinstvo, Pamćenje, Sposobnost prepoznavanja, Sposobnost identifikacije (ili uživljavanja), Sposobnost anticipiranja, Intimnost (str. 169-186). Craddock se osvrće i na korištenje 'primjera' u homiliji. O tome kaže: "Navodite primjere koji su vjerojatni i ne čine se kao da su smišljeni baš za propovijed. Nije potrebno biti genijalac da se otkrije retuširanje i prilagodbe koje redovito činimo u opisima, pričama i s likovima kako bi se oni dobro uklopili u našu homiliju. Često su toliko isforsirani a njihov poticajni karakter toliko patetičan da ljudi mogu pomisliti kako propovjednik živi izvan svijeta. A tko bi se želio poistovjetiti s nekim tko živi izvan njegova svijeta?" (str. 179) Nadalje, dobra homilija sposobna je probuditi atmosferu punu iščekivanja, a zdrava intimnost pridonosi stvaranju ozračja povjerenja i pozornosti. "Većina župljana voli da propovjednik pomalo govori o sebi, samo ako to ne čini prečesto, ako su mu priče kratke i vezane uz temu o kojoj je riječ. U suprotnom, prečeste aluzije na samoga sebe i na vlastite probleme ljudi će gledati kao znak egocentrizma, kao potrebu dokazivanja ili opravdavanja" (str. 184).

Slijedi važno poglavlje *Sastavljanje homilije*. Evo još jednog savjeta: "Preispitajte se jesu li napisane ideje jasne, je li im potrebna slika, usporedba, primjer. Bolje je ponovno reći neku stvar jednostavnim i konkretnim riječima te jednostavnim rječnikom, nego prilijepiti lijepu sliku uz izraz koji nije razumljiv" (str. 210).

Za praktični vid osobito je važno zadnje poglavlje *Izgovoriti propovijed*. Tu je važno sagledati čitav niz očitih činjenica: od pregleda specijalista otorinolaringologa, govornih vježbi, dobro pročitanih tekstova. Donosi korisne savjete u vremenu prije i za vrijeme propovijedi.

Onaj tko sluša, nikada neće percipirati samo poruku neovisno o onome tko tu poruku izriče. Stoga osoba propovjednika

uvijek ostavlja neki dojam (pozitivan ili negativan) na propovijed. Autor smatra da stil propovijedanja mora biti strastven. "Ljudi ne mogu živjeti samo od pojmova: čitava njihova osoba treba osjetiti što žele reći. To je ono što nazivamo strastvenošću" (str. 243). Postoji jedna vrsta strastvenosti primjerena važnosti i hitnosti evanđelja.

Slikovitim i duhovitim zapažanjima, te stručnim savjetima Craddock nas vodi prema uspješnoj homiliji. Knjiga je obvezan priručnik za sve one koji se žele trajno usavršavati u svojem poslanju i koji se trude oko podizanja razine kvalitete propovijedanja.